

MILLES DAVIS

– glazbenik koji je
mijenjao povijest

davor hrvoj

Tijekom ove godine *jazz*-zajednica raznim manifestacijama obilježava 100. godišnjicu rođenja trubača i skladatelja Milesa Davisa, ikone *jazz*-glazbe. Bio je poznat po suradnjama s najvećim *jazzistima* i izravnoj uključenosti u većinu promjena koje su se događale u *jazzu*, koje su utjecale na stvaranje novih žanrova. Naime, tijekom cijele karijere ostao je znatiželjan i hrabar, što je utjecalo na velik dio njegova stvaralaštva. Usavršio je jedinstven, prepoznatljiv, predivan zvuk, posebice kad je u trubu stavljao prigušnicu. Tada bi zvučao osjećajno, gotovo mistično. Veliki Dizzy Gillespie rekao je da je Miles uvijek svirao najljepše note.

Osim toga, Miles Davis imao je osjećaj za smisljeno stvaranje tišine u glazbi, pronicavo je ostavljao prostor u kojem su slušatelji, ali i njegovi suradnici mogli tek nagovijestiti o čemu razmišlja u tom trenutku. Zamjerali su mu što je tijekom svirke okretao leđa publici, ali on se toliko uživljavao u glazbu i komunikaciju sa suradnicima, verbalnu i neverbalnu, da mu je bilo važnije vidjeti ih, prilaziti im i osjetiti podražaje te inicirati neočekivane glazbene preobrazbe, nego se izravno usmjeriti prema publici. Zapravo, on je na taj način dirigirao skupinom *jazz* glazbenika. Miles je tijekom karijere dobio mnogo priznanja i nagrada, među ostalima čak i devet *Grammyja*.

Sredinom i u drugoj polovici 1940-ih sudjelovao je u stvaranju *bebopa*. U tom je razdoblju pod svojim imenom snimio tek nekoliko singlova, ali sudjelovao je na snimanjima ploča drugih glazbenika, kao što su Charlie Parker i Charles Mingus. Zahvaljujući suradnji s Parkerom, stekao je samopouzdanje i želju za istraživanjem novih smjerova. Redovito je sudjelovao na okupljanjima, zapravo glazbenim radionicama istomišljenika u stanu aranžera Gila Evansa na Manhattanu. Tamo je utemeljio Miles Davis Nonet, s kojim se upustio u kreativnu pustolovinu. U godinama 1949. i 1950. održao je tri snimanja za Capitol Records. Rezultat je remek-djelo iz ranijeg razdoblja, album *Birth Of The Cool*. Uz njega, na snimanjima su sudjelovali tada mladi glazbenici koji su, svi od reda, poslije stekli status *jazz*-zvijezda: Gerry Mulligan, Lee Konitz, J. J. Johnson, Kai Winding, Gunther Schuller, John Lewis, Al Haig, Max Roach, Kenny Clarke... Neki od tih glazbenika poslije su djelovali u idiomu poznatom kao *cool jazz*, što je Miles i nagovijestio tom pločom.

U prvoj polovici 1950-ih Miles je proživljavao teško razdoblje: borio se s ovisnošću i zapao u kreativnu krizu. Zato nije vodio stalni sastav, a albume je snimao samo povremeno, surađujući s vodećim glazbenicima tadašnjega *jazza*, poput saksofonista Sonnyja Rollinsa, trombonista J. J. Johnsona, vibrafonista Milta Jacksona, klavirista Theloniousa Monka, Tommyja Flanagana i Horacea Silvera, kontrabasista Oscara Pettiforda, bubnjara Maxa Roacha, Arta Blakeyja i Kennyja Clarkea te brojnih drugih. S raznim postavama snimio je albume: *Bags Groove*, *Collector's Items*, *Blue Haze*, *Miles Davis and the Modern Jazz Giants*, *Walkin'* i druge.

To razdoblje svaštarenja Miles je zaključio albumom *Blue Moods* iz 1955. godine, jednim od svojih najsenzibilnijih ostvarenja. Iako to nije jedan od njegovih najpoznatijih albuma, poznati kritičar Nat Hentoff ocijenio ga je u *Down Beatu* najvišom ocjenom, dodijelivši mu maksimalnih pet zvjezdica. Nakon što je sredinom iste godine snimio album *The Musing of Miles*, u nekim reinkarnacijama nazivan i The New Miles Davis Quintet, s kvartetom u kojem su svirali klavirist Red Garland, kontrabasist Oscar Pettiford i bubnjar Philly Joe Jones, Miles je počeo tražiti tenor-saksofonista, da bi utemeljio kvintet, formaciju za koju je osjećao da može ostvarivati njegove nove zamisli. Idealnog suradnika pronašao je u Johnu Coltraneu. U međuvremenu je Pettiforda zamijenio Paul Chambers i s tom je postavom djelovao tijekom 1956., snimivši niz zapaženih albuma pod zajedničkim nazivom ... *with Miles Davis: Workin', Relaxin', Steamin' i Cookin'*, koji su objavljeni prije albuma *'Round About Midnight* i obilježili su završno razdoblje suradnje s izdavačkom tvrtkom Prestige. Izvedba skladbe *'Round Midnight* s tog albuma jedna je od najboljih ovoga standarda Theloniousa Monka u povijesti *jazza*. Osim zvukovne prepoznatljivosti, posebice Davisove trube koja zvuči mekano, intimno, s puno zraka, te telepatske razmjene ideja, ona donosi poseban osjećaj, ugođaj i dramaturgiju, što tu ploču čini remek-djelom *jazz*-glazbe.

Miles je ostavio neizbrisiv trag i u orkestralnom *jazzu*. Od 1957. do 1962. za tvrtku Columbia snimio je pet albuma s orkestrom: *Miles Ahead*, *Porgy and Bess*, *Sketches of Spain*, *Miles Davis at Carnegie Hall* i *Quiet Nights*. Za svako od tih snimanja aranžmane je priredio i orkestrom ravnao

njegov dugogodišnji prijatelj Gil Evans, klavirist, skladatelj, aranžer i vođa orkestra. Osim *jazza*, ta izdanja karakteriziraju obrade djela klasične glazbe, ali i *bossa nova*. Album *Sketches of Spain* ostao je jednim od najutjecajnijih u tom žanru.

Potkraj 1960-ih Miles je unio još jednu promjenu u svoju karijeru: album *Miles Davis at Newport 1958* donosi snimku koncerta koji je sa svojim sekstetom održao 3. srpnja 1958. na *jazz*-festivalu u Newportu. Poput albuma *Jazz at the Plaza*, što ga je snimio potkraj iste godine, a objavljen je tek 1973. godine, iako su na tom albumu izvedbe znatno dulje, i taj donosi karakteristične koncertne izvedbe s vatrenim improvizacijama. Oba su koncerta prethodila legendarnom albumu *Kind of Blue* koji je Miles snimio početkom 1959. s istom postavom, iako nije ponovio ni jednu skladbu.

Kind of Blue je jedan od najpoznatijih i najprodavanijih albuma u povijesti *jazz*-diskografije, prema mišljenju mnogih kritičara najbolji ikad snimljen. Više nego i jedan drugi album, istaknuo je Milesovu genijalnost kao majstora u spajanju nadarenih glazbenika, njegovo umijeće kreiranja atmosfere, spontanosti i profinjenosti, nekonvencionalnog spajanja glazbenih elemenata, muzikalnosti, osjećaja za estetiku - a sve zvuči jednostavno poput dječje igre.

U prvoj polovici 1960-ih Miles je intenzivno tražio novog tenor-saksofonista koji će odgovarati njegovu senzibilitetu. Našao ga je u Wayneu Shorteru koji je imao vatreno krštenje na koncertu održanom 25. rujna u Berlinskoj filharmoniji, što je objavljeno na albumu *Miles in Berlin*,

a kvintet se potom ustalio s klaviristom Wayneom Shorterom, kontrabasistom Ronom Carterom i bubnjarom Tonyjem Williamsom. S tom postavom, poznatom kao drugi slavni kvintet Milesa Davisa, od 1965. do 1968. snimio je niz cijenjenih albuma, među ostalima *E.S.P.*, *Miles Smiles*, *Sorcerer* i *Nefertiti*.

Na izmaku desetljeća Miles je nagovijestio novu promjenu u karijeri, a kao i obično, i u povijesti *jazza*. Počeo je primjenjivati nove ritmičke obrasce, u postavu je uključio električnu gitaru te je angažirao čak tri klavijaturista, čime je dobio posve novi zvuk. Ta se promjena razvijala postupno, a jasne obrise dobila je kad je u svoj sastav uključio mlade, nadarene glazbenike, kao što su klaviristi Joe Zawinul, Chick Corea i Keith Jarrett, gitarist John McLaughlin, basist Dave Holland, bubnari Jack DeJohnette, Lenny White i Billy Cobham i ostali. Naznake novog pristupa, stapanja elemenata *jazza* i *rocka* i/ili *funka*, osjećale su se već na albumima *Miles In the Sky* i *Filles De Kilimanjaro*, a ključni albumi iz tog razdoblja su *In a Silent Way*, *Bitches Brew*, *Jack Johnson* i *Live-Evil*. Ti su mu albumi donijeli veliku popularnost, koja se širila i izvan kruga ljubitelja *jazza*. Primjerice, 29. kolovoza 1970. sa svojim je sastavom svirao pred 600.000 ljudi na Festivalu Isle Of Wight, najvećem pop-festivalu u povijesti održanom na istoimenom britanskom otoku. Miles je tom prigodom svirao rame uz rame sa zvijezdama *rocka* i popa (Joni Mitchell, Leonard Cohen, Joan Baez, sastavi Emerson, Lake & Palmer, The Who, The Moody Blues, Free i drugi) te sa slavnim Jimijem Hendrixom, samo mjesec dana prije njegove smrti. Miles je bio veliki obožavatelj

Hendrixove glazbe. Upravo su u to doba planirali suradnju, do koje zbog prerane Hendrixove smrti nikad nije došlo.

Manje poznati širokoj publici, *Get Up with It* i *Water Babies* bili su posljednji studijski albumi što ih je Miles objavio prije nego što se privremeno povukao sa scene i glazbeno apstinirao od 1975. do 1981. godine.

Vratio se početkom 1980-ih s mnogobrojnim koncertima i albumima: *The Man with the Horn*, *Star People*, *Decoy* i *You're Under Arrest*. Tada je učestalo mijenjao suradnike. Najvažniji iz toga razdoblja je album *Tutu*, jedno od Milesovih najpoznatijih diskografskih izdanja. Objavio ga je 1986. i posvetio Desmondu Tutuu. Bile su to izvedbe snažno nadahnute tadašnjom suvremenom pop, R&B, *funk* i *jazz* glazbom.

Nekoliko mjeseci prije nego što je preminuo, Miles Davis je na poziv Quincyja Jonesa 8. srpnja 1991. godine održao koncert na Montreux Jazz Festivalu. Snimka je objavljena na CD-u i DVD-u. Naime, on i Quincy Jones najvažniji su glazbenici povezani s Montreux Jazz Festivalom. Za tu prigodu Jones je na pozornicu postavio dva *jazz*-orkestra: George Gruntz Concert Jazz Band i krnji Gil Evans Orchestra (bez Evansa) te trubača Wallacea Roneyja i alt-saksofonista Kennyja Garretta kao soliste uz Milesa. Ne samo da se Miles vratio skladbama koje je već svirao nego se vratio i notnom zapisu i disciplini sviranja uz orkestar, ali i nešto konvencionalnijem pristupu sviranja trube, bliskom onom kojim je svirao u doba snimanja tih djela. Uostalom, radi se o sjajnom koncertu orkestralnog *jazza*. I taj njegov najnoviji zaokret u karijeri publika je popratila s odobravanjem.